

JEDNÍM Z PILÍŘŮ SBĚRATELSKÝCH OBORŮ JE T E R M I N O L O G I E (NÁZVOSLOVÍÁ) OBSAHUJÍCÍ PŘESNÉ A VÝSTIŽNÉ DEFINICE, KTERÉ PROŠLY SÍTEM SCHVÁLENÍ AUTORIZOVANÝCH ENTIT.

V oboru sběratelství výplatních otisků se v poslední době objevují různé publikace či internetové portály, které se snaží terminologické definice zveřejnit ve svých kompilačních materiálech. Navíc ani wikipedia.org obsahuje velmi nepřesné terminologické definice, které neprošly sítím odborných orgánů. Obloukem se vrací k názvu "frankotyp" místo "výplatní otisk" anebo směšuje výplatní stroj s razítkovacím strojem. To jen jako dva příklady nepřesností. Což tere, když zabrousíme do specializovanějších pojmů. Podobné pokusy jsou velmi škodlivé a jdou proti oboru a dorozumění mezi sběrateli a badateli.

Je pochopitelné, že život jde dál. I existující definice musí doznat zpřesnění či doplnění. To však nemůže udělat jedinec, ale entita odborníků.

Pro sběratele výplatních otisků existují v současnosti tyto dostupné materiály obsahující definice projednané a schválené sekci výplatních otisků komise poštovní historie a celin v roce 1976 a pak prověřené ještě jednou na vyšší úrovni v roce 1988. Základní definice lze najít i v úvodu Katalogů výplatních otisků z území Československa 1926 - 1939 a 1945 - 1948 otištěné v 70. a 80. letech v časopise Filatelie (Filatelistické sešity).

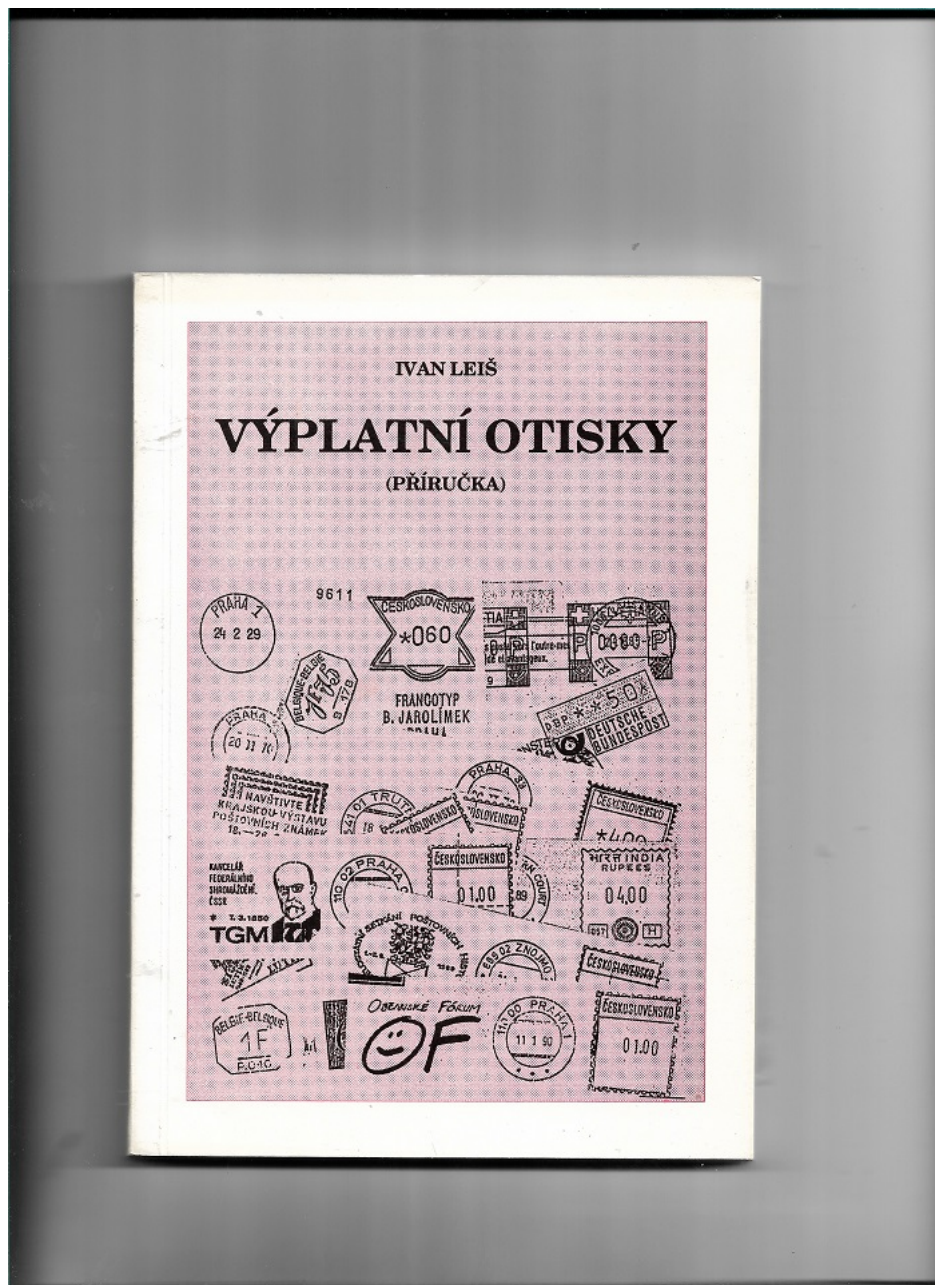
V 80. letech jsem aspiroval na funkci jurymana poštovní historie a celin. Jednou z podmínek bylo vypracování a předložení jurymanské práce, což jsem učinil. Práce byla vypracována, řádně konzultována a oponována, a jako taková schválena zkušební komisí. Ta obsahovala většinu definic. Definice v práci obsažené byly schváleny členy sekce výplatních otisků KPHC.

V roce 1991 jsem tuto práci po úpravách vydal jak samostatnou publikaci pod názvem "Výplatní otisk". Ta obsahuje schválené definice.

Z nich může sběratel čerpat a držet se jich.

Publikace VÝPLATNÍ OTISKY

(zbytek těchto tisků mám ještě k dispozici)

Ukázka dvou stránek z této publikace.

VÝPLATNÍ PROUZEK

Zvláštní druh poštovní ceniny z tuhého papíru, která se vkládá do výplatního stroje a slouží ke kontrole správného zúčtování zásilky vyplacené výplatními stroji FRANCO-TYP. Viz FRANCO-TYP.

VÝPLATNÍ RAZÍTKO

Část výplatního otisku vyznačující země původu a výši výplatného.

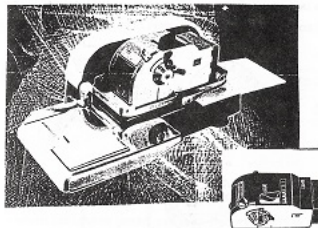
Tvoří jej dvě části: pevná (rámeček příslušného tvaru, název země eventuálně symboly pošty či výrobce apod.) a pohyblivá (výplatní číselnice eventuálně provozní námitelné symboly např. u stroje Francotyp-Taxograph). Viz VÝPLATNÍ STROJ, "NOTLEK", "PSEUDOZNAČKA", VÝPLATNÍ ČÍSLENICE VE VÝPLATNÍM OTISKU.

VÝPLATNÍ STROJ

Stroj, jehož výplatní otisky je možno automaticky upravovat či zúčtovat poštovní poplatky. Je zařízen buď na vkládání výplatních průček nebo na nastavení počítadla (uvnitř stroje) na určitou hodnotu předplaceného výplatného. Od výplatního stroje je nutno při sběratelské praxi odlišit cráčecí stroje a jejich otisky a otisky tzv. permitů apod.

První výplatní stroj v Československu byl výplatní stroj, který byl uveden do provozu v budově živnostenské banky v Praze dne 16. září 1926 (výplatní stroj Francotyp - Anker).

VYHAČENÍ DRUHŮ DOPORUČENÉ ZÁSILKY VE VÝPLATNÍM OTISKU

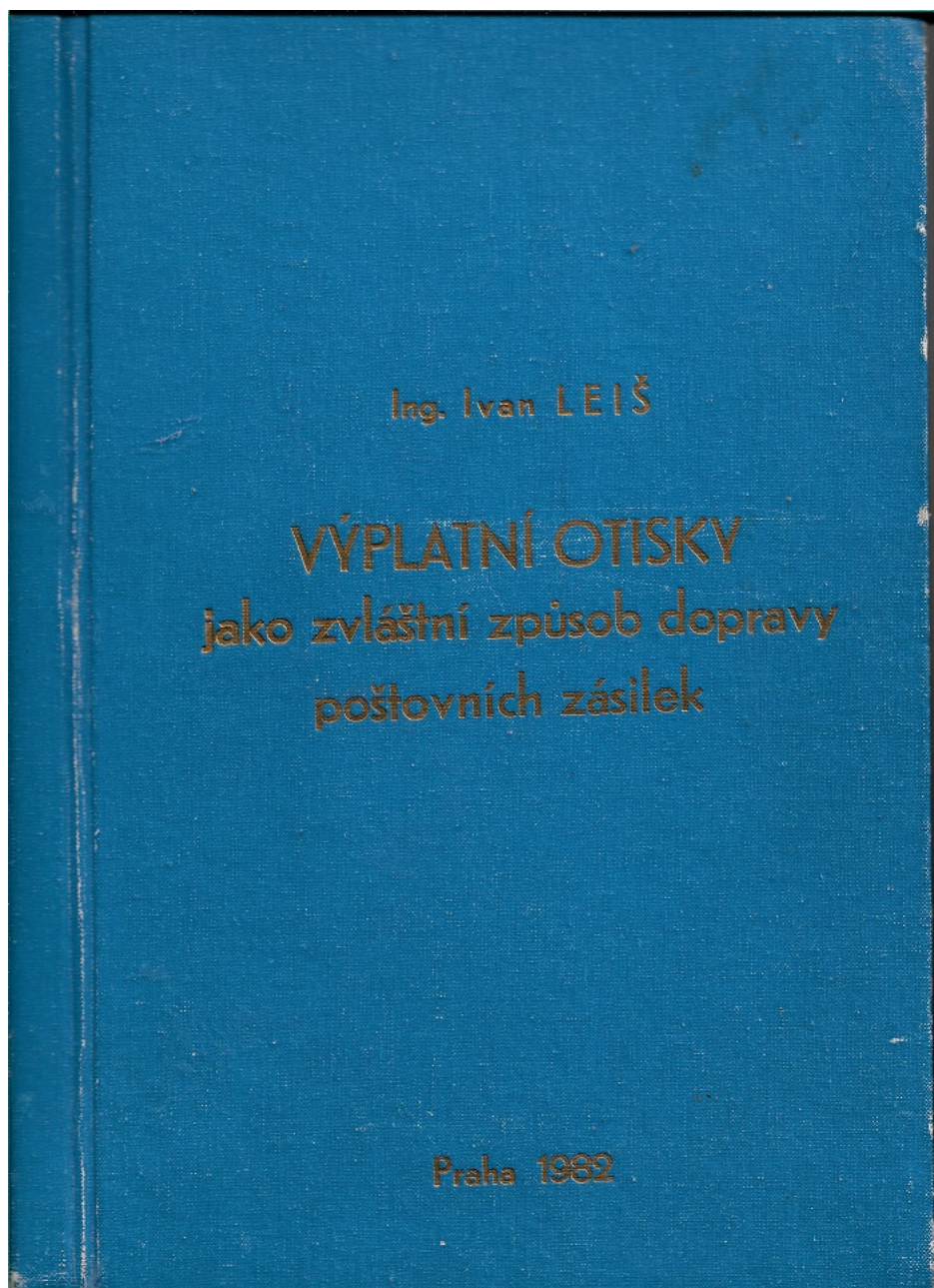
Viz FRANCO-TYP-TAXOGRAPH

VÝPLATNÍ OTISK POŠTY

Výplatní stroje na poštách začaly být v poštovním provozu zaváděny ve IV. čtvrtletí roku 1946 na základě rozhodnutí

Jurymanská práce z října 1982

Základem publikace Výplatní otisky byla má jurymanská práce " Výplatní otisky jako zvláštní způsob dopravy poštovních zásilek", Praha 1982 - obsahuje některé definice, které byly při třech zkouškách před zkušební komisí obhájeny před oponenty. Publikace byla v roce 1987 a 1991 rozšířena a doplněna.

Vyšší level nastal, když SČSF mne vyzval jako tehdejšího předsedu komise poštovní historie a celin SČSF, abych pro výstavu PRAGA 1988 připravil s kolektivem poštovních historiků (mezi nimiž byli i sběratelé výplatních otisků), vypracoval souhrn definic týkající se poštovní historie a výplatních otisků. Stalo se a publikace byla vydána. V terminologické části lze najít úplnou definiční plejádu výrazů vztahujících se k výplatním otiskům.

I těchto definic by se měl sběratel výplatních otisků držet.

Publikace ČESKOSLOVENSKÁ FILARELIE PRAGA 1988 (obsahující definice)

(na trhu již není k dispozici, zbývají antikvariáty a knihovny)

Ukázka několika definic týkajících se výplatních tsrojů a jejich otisků z této publikace.

výplatní hodnota poštovní celiny
výplatní hodnota poštové celiny
 zpravidla hodnota známky vytištěné na celině, výjimečně nižší nebo vyšší, např. při změně poštovních sazeb do doby spotřebování celiny; výplatní hodnoty může být odlišná od hodnoty prodeje

výplatní otisk

výplatní odlaček

otisk výplatního stroje (zpravidla v červené barvě) na listovních zásilkách, průvodkách nebo jiných poštovních dokladech; vyznačuje výši výplatního spolu s místem podání a dobou úhrady; výplatní otisk tvoří dvě hlavní části — denní razítko a výplatní razítko; dalšími částmi jsou např. označení oprávněného uživatele výplatního stroje a další údaje vyplývající z vlastnictví stroje, charakteru zásilky a konstrukce výplatního stroje; výplatní otisk v poštovním provozu oficiálně uznán kongresem UPU (Stockholm, 1924), první otisk znám již dříve (Oslo, 15. 6. 1903—2. 1. 1905); čs. poštovní správa zavedla výplatní stroje do provozu v roce 1926, výplatní otisky pošt od roku 1946; pro třídění otisků výplatních strojů existují různá kritéria podle zájmu sběratelů; rozlišují se druhy otisků, jejich uživatelé, způsob použití, podle typů užitých soustav ap.

Ukázka otisků výplatního stroje

výplatní otisk pošty

výplatní odlaček pošty

výplatní stroje začaly být v poštovním provozu pošt zaváděny od 4. čtvrtletí 1946 na základě rozhodnutí ministerstva pošt z 29. 10. 1946; výplatní otisk pošty obsahuje (s výjimkou propagačních a příležitostných výplatních otisků) výlučně denní a výplatní razítko, některé stroje mohou obsahovat i další poštovní údaje (např. označení pro zapsanou zásilku); s výjimkou prvního výplatního stroje pošty soustavy Haster (Pošta Praha 1), obsahujícího výplatní razítko typu „moyček“, měly všechny ostatní otisky pošt výplatní razítko ve tvaru stylizované známky;

denní razítka jsou dvojkruhová, zcela výjimečně jednokruhová

výplatní pásek

výplatní pásik (průžok)

některé modely výplatních strojů umožňují otištění výplatního otisku na strojem vydaný speciální pásek s lepem, umožňující jeho nalepení na objemnější zásilky; pásek je oddělitelný perforací či odříznutím (v ČSSR známo u soustav SATAS, FRAMA, POSTALIA-AUTOMATIC a PITNEY-BOWES 5600)

výplatní proužek

výplatní průžok

zvláštní druh poštovní ceny z tuhého papíru, který se vkládá do výplatního stroje a slouží ke kontrole správného zúčtování částky vyplacené částky výplatními stroji FRANCOTYP

výplatní razítko

výplatní pečátka

část otisku výplatního stroje (výplatního otisku) vyznačující název státu a výši výplatního; tvoří jej dvě části, pevná (rámeček příslušného tvaru, název státu eventuálně symboly výrobce stroje) a pohyblivá (výplatní číslice, eventuálně provozní měnitelné symboly u stroje FRANCOTYP-TAXOGRAPH)

výplatní schopnost

výplatní schopnost

schopnost poštovních cenin, zejména známek, celin a otisků poštovních strojů vyplácet poplatky vybírané při podávání zásilky k poštovní dopravě nebo k úhradě poplatků; výplatní schopnost bývá obvykle vztahována jak k době platnosti, tak k území, na němž ceny platí; pro zabezpečení výplatní schopnosti cenin musí být splněna celá řada dalších podmínek definovaných v ustanoveních UPU (např. existence úplné distribuce poštovních cenin, zabezpečení fungující sítě poštovních úřadů, vlastnictví dopravních a spojových prostředků, jimiž je pošta přepravována ap.)

výplatní stroj

výplatní stroj

stroj, jehož otisky je možno automaticky hradit nebo zúčtovat poštovní poplatky; je zařízen buď na vkládání výplatních průžků, nebo na nastavení počítadla (uvnitř stroje) na určitou hodnotu předplaceného výplatního; od výplatního stroje je nutno odlišovat oráčecí stroje a jeho otisky; prvním výplatním strojem v ČSR byl výplatní stroj uvedený do provozu v budově Živnostenské banky v Praze dne 16. 9. 1926 (Francotyp-Anker)

